

فرمول نامه



فیزیک ۱ - فصل ۱ (انرژی)

تعریف، K، انرژی جنبشی جسمی است به جرم m که با سرعت v در حال حرکت است.

$$V\left(\frac{m}{s}\right) \cdot m(Kg) \cdot K(J)$$

بنابر این رابطه، یک ژول (J) بر حسب واحدهای اصلی به صورت زیر بیان می‌شود:

$$(J = Kg \frac{m^2}{s^2})$$

تعریف، U، انرژی پتانسیل گرانشی جسمی است به جرم m که در ارتفاع h نسبت به سطح پتانسیل گرانشی صفر قراردادی) قرار دارد.

$$g\left(\frac{m}{s^2}\right) \cdot m(Kg) \cdot U(J)$$

بنابر این رابطه یک ژول (J) بر حسب واحدهای اصلی به صورت زیر بیان

$$(J = Kg \frac{m^2}{s^2})$$

$$K = \frac{1}{2}mv^2$$

انرژی جنبشی

۱

$$U = mgh$$

انرژی پتانسیل
گرانشی

۲

و، شتاب جاذبه زمین است.

فیزیک ۱ - فصل ۲ (دما و گرمایی)

تعریف، Q، مقدار گرمایی است که در مدت زمان t از سطحی به مساحت A و ضخامت L عبور می‌کند.

$$K\left(\frac{J}{ms \cdot ^\circ C}\right) \cdot L(m) \cdot \Delta\theta (^{\circ}C) \cdot t(s) \cdot A(m^2) \cdot Q(J)$$

و، اختلاف دمای بین دو طرف سطح A است.

و، رسانندگی گرمایی است که به جنس سطح وابسته است.

$$Q = K \frac{At\Delta\theta}{L}$$

گرمای انتقالی

۳

تعریف، Q، مقدار گرمایی است که با جسمی به جرم m مبادله می‌کنیم تا دمای آن به اندازه $\Delta\theta$ تغییر کند.

$$c\left(\frac{J}{Kg \cdot ^\circ C}\right) \cdot \Delta\theta (^{\circ}C) \cdot m(kg) \cdot Q(J)$$

و، ظرفیت گرمایی ویژهی جسم است.

$$Q = mc\Delta\theta$$

رابطهی محاسبه گرمایی

۴

فیزیک ۱ - فصل ۳ (الکتریسیته)

تعریف، e، بار الکتریکی تعدادی الکترون (یا پروتون). این بار را بر حسب کولون (C) بیان می‌کنیم.

و، تعداد الکترون یا پروتون است.

$$q = \pm ne$$

بار الکتریکی

۵

و، مقدار بار پایه است. این مقدار، معادل $1.6 \times 10^{-19} C$ است.

تعریف، مقدار بار عبوری از مقطع سیم در مدت زمان Δt را شدت جریان الکتریکی (I) می‌نامیم.
 ۱) $I = \frac{q}{\Delta t}$
 ۲) $I = \frac{V}{R}$ (۳) $V = IR$ (۴)

با توجه به این رابطه، آمپر ثانیه همان کولن است ($A \cdot S = C$).

تعریف
جریان الکتریکی

۶

تعریف، R . طبق قانون اهم، برای یک مقاومت اهمی در دمای ثابت، نسبت ولتاژ دو سر مقاومت به جریان عبوری از آن همواره ثابت می‌ماند. این مقدار ثابت را R می‌نامیم.
 $I(A), R(\Omega), V(V)$

$$I = \frac{q}{\Delta t}$$

$$R = \frac{V}{I}$$

قانون اهم

۷

تعریف، در مدت زمان Δt با عبور جریان I از مقاومت R ، مقاومت مذکور به اندازه W انرژی الکتریکی مصرف می‌کند.
 $W(J) \rightarrow W = RI^2t = IVt = \frac{V^2}{R}t$

تساوی‌های موجود در این رابطه به کمک قانون اهم ($R = \frac{V}{I}$) قابل توجیه است.

انرژی مصرفی مقاومت

۸

تعریف، انرژی الکتریکی مصرف شده W توسط مقاومت R در مدت زمان Δt را توان مصرفی این مقاومت (P) می‌نامیم.
 $P(W) \rightarrow P = \frac{W}{\Delta t}$

بنابر این رابطه، یک وات همان ژول بر ثانیه است ($W = \frac{J}{s}$).

$$P = \frac{W}{\Delta t}$$

تعدادی
توان

۹

توان مصرفی مقاومت R با عبور جریان I از آن (P) را به کمک این تساوی‌ها بدست می‌آوریم.

$$P = RI^2 = IV = \frac{V^2}{R}$$

توان مصرفی مقاومت

۱۰

S' ، مساحت سایه جسمی به مساحت S است که فاصله‌ی آن از منبع نور نقطه‌ای، p است. در این رابطه، فاصله سایه (پرده) از منبع نور نقطه‌ای، q است.

$$\frac{S'}{S} = \left(\frac{q}{p}\right)^2$$

مساحت سایه‌ی حاصل
از منبع نور نقطه‌ای

۱۱

در این رابطه p و q به ترتیب فاصله جسم و تصویرش تا آینه است. f نیز فاصله کانونی آینه است.
 کیم توجه، در صورتی که تصویر یا کانون آینه مجازی باشد در فرمول معرفی شده مقادیر آنها را با علامت منفی در نظر می‌گیریم.

$$\frac{1}{p} + \frac{1}{q} = \frac{1}{f}$$

رابطه‌ی اصلی در
آینه‌ها

۱۲

m ، بزرگ نمایی آینه‌ای است که از جسمی به طول AB تصویری به طول $A'B'$ ایجاد کرده است.

$$m = \frac{A'B'}{AB} = \frac{q}{p}$$

بزرگ نمایی

۱۳

در این رابطه‌ها a و a' به ترتیب فاصله جسم و تصویر تا کانون آینه است.

$$f^2 = aa', f = ma$$

رابطه‌های نیوتون در
آینه‌ها

۱۴

d ، فاصله تصویر تا جسم است.

$$f = \frac{md}{|m^2 - 1|}$$

رابطه‌ی شامل فاصله
جسم از تصویر در
آینه‌ها

۱۵

در این رابطه n_1 و n_2 به ترتیب زاویه‌های تابش و شکست هستند. n_1 و n_2 نیز به ترتیب ضریب شکست‌های دو محیط هستند.
 کیم توجه، بدیهی است که n کمیتی بدون واحد است.

$$\frac{n_2}{n_1} = \frac{\sin i}{\sin r}$$

قانون شکست نور

۱۶

ضریب شکست مطلق یک
محیط شفاف

$$n = \frac{\sin i}{\sin r}$$

با فرض اینکه پرتو نور از هوا وارد محیط شفاف با ضریب شکست n می‌شود،
این رابطه را استفاده می‌کنیم.

رابطه‌ی ضریب شکست
مطلق یک محیط شفاف
با سرعت

$$n = \frac{C}{V}$$

C و V به ترتیب سرعت‌های نور در خلاء و محیط شفاف مورد نظر هستند.
نیز ضریب شکست همین محیط است.
توجه: بنابراین رابطه V و n با یکدیگر رابطه معکوس دارند.

رابطه‌ی عمق ظاهری و
واقعی

$$\frac{h}{H} = \frac{n}{n_{منظر}}$$

تعاریف، در صورتی که ناظری به صورت عمود، به جسمی در محیط شفاف
دیگری نگاه کند عمق واقعی آن جسم (H) را در عمق ظاهری (h) تصور
می‌کند. این رابطه ارتباط این دو کمیت را با ضریب شکست‌های محیط ناظر
و منظور مشخص می‌کند.

در صورتی که پرتو نور از محیط غلیظ به محیط رقیق بتابد و زاویه شکست
آن 90° درجه شود اصطلاحاً زاویه تابش را در این حالت زاویه حد (C)
می‌نامیم. در این رابطه محیط رقیق را هوا و ضریب شکست محیط غلیظ را n
در نظر گرفته‌ایم.

$$\sin C = \frac{1}{n}$$

زاویه‌ی حد

در این رابطه، p و q به ترتیب فاصله جسم و تصویرش تا عدسی است. نیز
فاصله‌ی کانونی عدسی است.
توجه: در صورتی که تصویر یا کانون عدسی مجازی باشند، در
فرمول معرفی شده مقادیر آن‌ها را با علامت منفی در نظر می‌گیریم.

رابطه‌ی اصلی در
عدسی‌ها

$$\frac{1}{p} + \frac{1}{q} = \frac{1}{f}$$

m بزرگ نمایی عدسی است که از جسمی به طول AB تصویری به طول
 $A'B'$ ساخته است.

بزرگ نمایی

$$m = \frac{A'B'}{AB} = \frac{q}{p}$$

رابطه‌های نیوتون در
عدسی‌ها

$$f^2 = aa', f = ma$$

عدسی محدب $\left\{ \begin{array}{l} a: \text{فاصله‌ی جسم تا نزدیک‌ترین کانون عدسی} \\ a': \text{فاصله‌ی تصویر تا دورترین کانون عدسی} \end{array} \right.$

عدسی مقعر $\left\{ \begin{array}{l} a: \text{فاصله‌ی جسم تا دورترین کانون عدسی} \\ a': \text{فاصله‌ی تصویر تا نزدیک‌ترین کانون عدسی} \end{array} \right.$

D ، توان عدسی بر حسب عکس متر (دیوبتر (d)) است.
توجه: در این رابطه، مقدار f حتماً بر حسب متر (m) نوشته می‌شود.

$$D = \frac{1}{f}$$

تون عدسی

رابطه‌ی شامل فاصله
جسم از تصویر در
عدسی‌ها

$$f = \frac{md}{(m \pm 1)^2}$$

a ، فاصله جسم از تصویرش است. علامت مثبت در مخرج برای زمانی که
تصویر جسم حقیقی و علامت منفی برای حالت‌هایی که تصویر جسم مجازی
است استفاده می‌شود.

فیزیک ۲ - فصل ۱ (فیزیک و اندازه‌گیری)

$$\bar{c} = \bar{a} + \bar{b}$$

θ ، زاویه‌ای است که دو بردار \bar{a} و \bar{b} باهم ساخته‌اند.

اندازه‌ی برایند دو
بردار

θ ، زاویه‌ای است که دو بردار هم اندازه به طول a ، باهم ساخته‌اند.

$$c = 2a \cos \frac{\theta}{2}$$

اندازه‌ی برایند دو
بردار هم اندازه

توجه: در این حالت بردار \bar{c} دقیقاً روی نیم‌ساز زاویه بین دو
بردار مفروض قرار می‌گیرد.

$$\bar{d} = \bar{a} - \bar{b}$$

θ ، زاویه‌ای است که دو بردار \bar{a} و \bar{b} باهم می‌سازند.

اندازه‌ی تفاضل دو
بردار

θ ، زاویه‌ای است که دو بردار هم اندازه به طول a باهم ساخته‌اند.

$$d = r \sin \frac{\theta}{2}$$

اندازه تفاضل دو بردار
هم اندازه

۲۹

$$F_x = F \cos \theta, F_y = F \sin \theta$$

تعزیزی بردار به دو
بردار عمود بر هم

۳۰

فیزیک ۲ - فصل ۲ (حرکت‌شناسی)

تعریف، تفاضل بردارهای مکان یک جسم در دو حالت را بردار جابه‌جایی می‌نامیم. در این رابطه بردارهای مکان دو بعدی هستند.

$$\Delta r(m)$$

$$\Delta \bar{r} = \bar{r}_1 - \bar{r}_2$$

بردار جابه‌جایی

۳۱

در صورتی که جسمی در مدت زمان Δt به اندازه بردار $\Delta \bar{x}$ جابه‌جا شود، سرعت متوسط آن از این رابطه بدست می‌آید.

$$\bar{v}(\frac{m}{s})$$

$$\bar{v} = \frac{\Delta \bar{x}}{\Delta t}$$

برداری

سرعت متوسط

۳۲

این معادله‌ی درجه‌ی یک، معادله‌ی حرکت جسمی است که با سرعت ثابت v از مکان اولیه x_0 شروع به حرکت می‌کند. به کمک این معادله مکان جسم در لحظات مختلف بدست می‌آید.

$$x = vt + x_0$$

معادله‌ی حرکت
یکنواخت

۳۳

در صورتی که سرعت جسمی در مدت زمان Δt به اندازه $\Delta \bar{v}$ تغییر کند، شتاب متوسط آن از این رابطه بدست می‌آید.

$$\bar{a}(\frac{m}{s^2})$$

$$\bar{a} = \frac{\Delta \bar{v}}{\Delta t}$$

برداری

شتاب متوسط

۳۴

این معادله‌ی درجه‌ی یک، معادله‌ی تغییرات سرعت یک جسم است که با سرعت اولیه v_0 ، حرکتش را شروع کرده و به خاطر وجود شتاب a هر لحظه سرعتش تغییر می‌کند. به کمک این معادله سرعت جسم در لحظه‌های مختلف بدست می‌آید.

$$v = at + v_0$$

معادله‌ی سرعت در
حرکت با شتاب ثابت

۳۵

در صورتی که جسمی با شتاب a متوقف شود زمان توقف آن را به کمک این رابطه بدست می‌آوریم.

$$t_0 = \frac{v_0}{a}$$

زمان توقف

۳۶

b ، سرعت لحظه‌ای است که جسم از آن لحظه به بعد حرکت گندشونده خود را آغاز کرده است.

$$t_0 = \frac{v_0}{a}$$

زمان توقف

۳۶

در صورتی که شتاب حرکتی ثابت باشد به کمک این رابطه می‌توانیم سرعت متوسط جسم را بدست بیاوریم. v_1 و v_2 به ترتیب سرعت‌های شروع و پایانی حرکت جسم هستند.

$$\bar{v} = \frac{v_1 + v_2}{2}$$

سرعت متوسط در
حرکت با شتاب ثابت

۳۷

فرض کنید سرعت جسمی v_1 است و پس از مدت زمان Δt سرعتش با شتاب ثابت به v_2 می‌رسد. مقدار جابه‌جایی جسم را به کمک این رابطه بدست می‌آوریم.

$$\Delta x = \frac{v_1 + v_2}{2} \times \Delta t$$

معادله‌ی مستقل از
شتاب در حرکت با
شتاب ثابت

۳۸

این معادله‌ی درجه‌ی دو، معادله‌ی حرکت جسمی است که با سرعت اولیه v_0 از مکان اولیه x_0 ، حرکتش را با شتاب ثابت a شروع می‌کند. به کمک این معادله، مکان جسم در لحظات مختلف بدست می‌آید.

$$x = \frac{1}{2}at^2 + v_0 t + x_0$$

معادله‌ی حرکت با
شتاب ثابت

۳۹

۱. در همه فرمول‌های حرکت شتاب‌دار معرفی شده در این فصل، اگر به جای a ، x و Δx به ترتیب $-g$ و y و Δy قرار دهیم به روابط موجود در حرکت سقوط آزاد می‌رسیم.

پنجم توجه: مواسیون پاشه: در حرکت سقوط آزاد جهت محور z را جهت مثبت حرکت در نظر می‌گیریم.

جسمی که با سرعت v_0 حرکتش را آغاز کرده و با شتاب a به حرکتش ادامه می‌دهد پس از پیمودن مسیر x سرعتش به v می‌رسد.

$$v^2 - v_0^2 = 2ax$$

معادله‌ی مستقل از زمان در حرکت با شتاب ثابت

۴۰

در صورتی که جسمی با شتاب a متوقف شود مسافت توقف آن را به کمک این رابطه بدست می‌آوریم. v_0 سرعت لحظه‌ای است که جسم از آن لحظه به بعد حرکت کندشونده خود را آغاز کرده است.

$$\Delta x = \frac{v_0^2}{2a}$$

مسافت توقف

۴۱

جایه‌جایی در ثانیه‌ام حركت جسمی را که با سرعت v_0 حرکتش را با شتاب ثابت a شروع کرده از این رابطه بدست می‌آوریم.

$$\Delta x_n = \frac{1}{2}a(2n-1) + v_0 n$$

جایه‌جایی در ثانیه‌ام

۴۲

اگر طول فتری را به اندازه بردار Δx تغییر دهیم، فتر به کمک نیروی F مقاومت خود را نشان می‌دهد.

$$F = -k\Delta x$$

نیروی کشش فتر

۴۳

در این رابطه k ضریب سختی فتر با واحد نیوتون بر متر (N/m) حضور دارد.

نیروی F را عامل تغییر سرعت جسمی می‌دانیم که با شتاب ثابت a در حرکت است.

$$a = \frac{m}{s^2}, m \text{ (kg)}, F \text{ (N)}$$

بنابر این رابطه، یک نیوتون (N) بر حسب واحدهای اصلی به صورت زیر بیان می‌شود:

$$(N = kg \cdot \frac{m}{s^2})$$

رابطه‌ی قانون دوم
نیوتون

۴۴

دو جرم آسمانی (بسیار بزرگ) m_1 و m_2 در صورتی که در فاصله‌ی r از هم باشند با نیروی به اندازه‌ی F یکدیگر را جذب می‌کنند.

$$F = G \frac{m_1 m_2}{r^2}$$

رابطه‌ی قانون گرانش
نیوتون

۴۵

در این رابطه G ثابت جهانی گرانش است: $G = 6.67 \times 10^{-11} \frac{N \cdot m^2}{Kg^2}$

$$g = G \frac{M_e}{R_e^2}$$

شتاب جاذبه در سطح
زمین

۴۶

رابطه‌ی با انديس s برای محاسبه اصطکاک ايستائي و رابطه با انديس k برای محاسبه اصطکاک جنبشي است.

$$f_s = \mu_s N, f_k = \mu_k N$$

نيروی اصطکاک
ايستائي و جنبشي

۴۷

در اين فرمولها، N نيروي عكس العمل عمودي سطح مورد نظر است. M_e نيز عددی ثابت است که آن را با نام ضریب اصطکاک سطح می‌شناسیم.

$$N = m(g \pm a)$$

وزن ظاهري در
آسانسور

۴۸

وزن جسمی به جرم m که درون آسانسوری قرار دارد (فرض کنید آسانسور با شتاب a جایه‌جا می‌شود) از این رابطه بدست می‌آيد. از علامت مثبت در حالتی استفاده می‌کنیم که آسانسور با شتاب ثابت رو به بالای a در حرکت است. علامت منفی هم برای موقعی است که آسانسور با شتاب ثابت رو به پایین در حرکت است.

فیزیک ۲ - فصل ۴ (کار و انرژی)

فرض کنید جسمی جایه‌جایی به اندازه‌ی d را انجام می‌دهد و در طول این جایه‌جایی نیروی \vec{F} به آن اثر می‌کند. کار نیروی \vec{F} بر روی جسم مورد نظر را از این رابطه بدست می‌آوریم.

در این رابطه، θ ، زاویه‌ای است که نیروی \vec{F} با بردار جایه‌جایی (\vec{d}) ساخته است.

توجه: بنابر این رابطه واحد اندازه‌گیری کار، ژول می‌شود پس کار و انرژی از یک جنس هستند.

$$(N \cdot m = kg \frac{m}{s^2} \cdot m = kg \cdot \frac{m^2}{s^2} = J)$$

$$W_F = Fd \cos \theta$$

نرده‌ای

رابطه‌ی محاسبه کار

۴۹

اگر جسمی به جرم m در راستای عمودی به اندازه h جایه‌جا شود، کار نیروی وزن بر روی این جسم را به کمک این رابطه بدست می‌آوریم.

توجه: اگر ارتفاع جسم در این جایه‌جایی بیشتر شود کار نیروی وزن منفی، و اگر ارتفاع جسم کاهش یابد کار نیروی وزن مثبت خواهد بود.

$$W_{mg} = mgh$$

کار نیروی وزن

۵۰

اگر آونگی به طول L را به اندازه α از راستای قائم منحرف کرده رها کنیم سرعت آونگ به هنگام عبور از وضع تعادل (پایین‌ترین نقطه!) از این رابطه بدست می‌آید.

$$V = \sqrt{2gL(1 - \cos \alpha)}$$

سرعت آونگ در عبور از
حالت تعادل

۵۱

بنابر این قضیه؛ کار نیروی برایند وارد بر روی یک جسم در یک جایه‌جایی برابر است با تغییر انرژی جنبشی جسم در آن جایه‌جایی.

$$\sum W = W_1 + W_2 + \dots = K_2 - K_1$$

قضیه‌ی کار و انرژی
جنبشی

۵۲

در این رابطه E , K و U به ترتیب؛ انرژی مکانیکی، جنبشی و پتانسیل گرانشی جسم هستند.

$$E = K + U$$

انرژی مکانیکی

۵۳

چون انرژی جسم تلف نمی‌شود تغییرات انرژی مکانیکی همواره صفر می‌شود. بنابراین تغییرات انرژی پتانسیل گرانشی و جنبشی قرینه یکدیگر می‌شوند.

$$\Delta E = 0 \Leftrightarrow \Delta K = -\Delta U$$

قانون پایستگی انرژی
مکانیکی

۵۴

W کاری (انرژی) است که ما به ماشین می‌دهیم. $'W'$ کار (انرژی) تولیدی توسط ماشین است. R هم بازده ماشین مورد نظر است.

$$R = \frac{W'}{W} \times 100$$

بازده

۵۵

ρ ، چگالی جسمی به جرم m و حجم V . از این رابطه بدست می‌آید.

$$\rho = \frac{m}{V}$$

نرده‌ای

چگالی

۵۶

در این رابطه F ، بزرگی نیروی عمودی‌ای است که بر سطحی به مساحت A وارد می‌شود.

$$P = \frac{F}{A} = \frac{N}{m^2} \cdot A(m^2) \rightarrow P(N) \oplus$$

واحد نیوتون بر مترمربع $(\frac{N}{m^2})$ را به اختصار با پاسکال (P) نمایش می‌دهیم.

$$P = \frac{F}{A}$$

شار

۵۷

در عمق h در یک مایع به چگالی ρ . فشار حاصل از مایع از این رابطه بدست می‌آید.

$$P = \rho gh$$

رابطه‌ی فشار در عمق
یک مایع

۵۸

۵۹

رابطه‌ی لشار کلی در
عمق یک مایع

$$P = P_0 + \rho gh$$

۶۰

گاربرد اصل پاسکال در
بالابر هیدرولیک

$$\frac{F_1}{A_1} = \frac{F_2}{A_2}$$

۶۱

رابطه‌ی دما بر حسب
واحدهای کلوین و
سلسیوس

$$T = \theta + 273$$

۶۲

رابطه‌ی محاسبه‌ی گرما

$$Q = mc\Delta\theta$$

۶۳

رابطه‌ی محاسبه‌ی گرمای
نهان ذوب

$$Q = mL_F$$

۶۴

رابطه‌ی محاسبه‌ی
گرمای نهان تغییر

$$Q = mL_V$$

۶۵

رابطه‌ی تغییر طول
براساس تغییر دما

$$\begin{aligned} L_2 &= L_1(1 + \alpha\Delta\theta) \\ \Rightarrow \Delta L &= L_1\alpha\Delta\theta \end{aligned}$$

۶۶

رابطه‌ی تغییر مساحت
براساس تغییر دما

$$\begin{aligned} A_2 &= A_1(1 + 2\alpha\Delta\theta) \\ \Rightarrow \Delta A &= A_1(2\alpha)\Delta\theta \end{aligned}$$

۶۷

رابطه‌ی تغییر حجم
جسم جامد براساس
تغییر دما

$$\begin{aligned} V_2 &= V_1(1 + 3\alpha\Delta\theta) \\ \Rightarrow \Delta V &= V_1(3\alpha)\Delta\theta \end{aligned}$$

در عمق h در یک مایع به چگالی ρ در صورتی که فشار هوای اطراف مایع P باشد، فشار کل از این رابطه بدست می‌آید.

طبق اصل پاسکال، فشار تحمیلی در هر نقطه از سیال محدود، به طور یکسان به تمام نقاط سیال می‌رسد، بر این اساس می‌توانیم از این رابطه کمک بگیریم. (مفهوم صراحتاً در پالا پرهاش روغنی)



مایعی به حجم V_1 با افزایش دما به اندازه $\Delta\theta$ ، افزایش حجم به اندازه ΔV پیدا کرده و حجمش به V_2 می‌رسد. در این رابطه، β ، ضریب انبساط حجمی مایع مورد نظر بر حسب $\frac{1}{C}$ است.

$$\begin{aligned}V_2 &= V_1(1+\beta\Delta\theta) \\ \Rightarrow \Delta V &= V_1\beta\Delta\theta\end{aligned}$$

رابطه‌ی تغییر حجم
جسم مایع براساس
تغییر دما

۶۸

فرض کنید ظرفی به حجم V_1 از مایعی پرشده باشد. با افزایش دمای مجموعه به اندازه $\Delta\theta$ ، مقداری از مایع به حجم ΔV از ظرف به بیرون می‌ریزد. در این رابطه β و α به ترتیب ضریب انبساط حجمی مایع و ظرف مورد نظر هستند.

$$\Delta V = V_1(\beta - \alpha)\Delta\theta$$

حجم مایع تراویش شده
از ظرف براساس
افزایش دما

۶۹

مقدار گرمای Q که در مدت زمان t از سطحی به مساحت A و ضخامت L عبور می‌کند را به کمک این رابطه بدست می‌آوریم. در این رابطه اختلاف دما در دو طرف سطح مفروض، $\Delta\theta$ است. K نیز عددی ثابت است که به آن ضریب رسانندگی سطح گفته و با واحد $\frac{J}{m.s.^{\circ}C}$ می‌شناسیم.

$$\frac{Q}{t} = K \frac{A\Delta\theta}{L}$$

اهنگ شارش گرما

۷۰

بر طبق این رابطه حاصل ضرب فشار (P) در حجم یک گاز (V) بر دمای آن بر حسب کلوین (T) مقداری ثابت است.

$$\frac{P_1 V_1}{T_1} = \frac{P_2 V_2}{T_2}$$

قانون گازها

۷۱

فیزیک ۳ - فصل ۱ (ترمودینامیک) (ویژه ریاضی)

کمیت‌های ماکروسکوپیک یک گاز کامل به کمک این رابطه به هم مربوط می‌شوند. در این رابطه دما (T) بر حسب کلوین است. n تعداد مول گاز است ($\frac{m}{M}$).

$$PV = nRT$$

معادله‌ی حالت

۷۲

چگالی گاز کامل به کمک این رابطه با فشار و دمای آن (بر حسب کلوین) مرتبط می‌شود. در این رابطه M ، جرم مولکولی گاز است.

$$\rho = \frac{PM}{RT}$$

چگالی گاز کامل

۷۳

تغییر انرژی درونی یک گاز کامل (ΔU)، از دو راه امکان‌پذیر است؛ گرما (Q) کار (W).

$$\Delta U = Q + W$$

قانون اول
ترمودینامیک

۷۴

به کمک این تساوی، ثابت می‌شود؛ تغییرات انرژی درونی یک گاز کامل فقط تابع تغییرات دمای آن است ($\Delta U \propto \Delta T$).

$$\Delta U = nC_{MV}\Delta T$$

تغییر انرژی درونی در
همهٔ فرایندها

۷۵

با دقت در این رابطه مشخص می‌شود که تغییرات حجم گاز (ΔV) و کار انجام شده روی آن (W) همواره ناهم علامتند. اگر خوب دقت کنید؛ حاصل ضرب P در V از جنس کار (انرژی) می‌شود.

$$W = -P\Delta V = -nR\Delta T$$

کار انجام شده در
فرایند هم فشار

۷۶

دقت شود در این فرایند فشار ثابت است.

$$Q = nC_{MP}\Delta T = \frac{C_{MP}}{R} P\Delta V$$

گرمای مبادله شده در
فرایند هم فشار

۷۷

دقت شود در این فرایند حجم ثابت است.

$$Q = nC_{MV}\Delta T = \frac{C_{MV}}{R} V\Delta P$$

گرمای مبادله شده در
فرایند هم حجم

۷۸

هر ماشین گرمایی با دریافت مقداری گرما از منبع گرم (Q_{II})، آن را به کار (W) تبدیل می‌کند. مقداری از این گرمای دریافتی نیز با نام Q_C تلف می‌شود.

$$Q_{II} = |W| + |Q_C|$$

رابطه‌ی کار و گرمای
مبادله شده در
ماشین‌های گرمایی

۷۹

| | | |
|--|---|--|
| <p>این (η)، عددی کمتر از یک و بدون واحد است.</p> | $\eta = \frac{ W }{Q_H} = 1 - \frac{ Q_C }{Q_H}$ | بازده ماشین‌های گرمایی ۸۰ |
| <p>هر یخچال به کمک انرژی الکتریکی (W)، گرمای دریافتی از موادغذایی درون خود را (Q_C) با نام Q_H به محیط اطراف خود منتقل می‌کند.</p> | $\eta_{\max} = 1 - \frac{T_C}{T_H} = 1 - \frac{ Q_C }{Q_H}$ | بازده ماشین گرمایی کارنو ۸۱ |
| <p>دو بار الکتریکی q_1 و q_2 که در فاصله ۲ از یکدیگر قرار دارند به یکدیگر نیروهای هم اندازه F را وارد می‌کنند.</p> | $W + Q_C = Q_H $ | رابطهی کار و گرمایی مبادله شده در یخچال ۸۲ |
| <p>در این رابطه، k به ثابت کولن معروف است</p> | $K = \frac{Q_C}{W}$ | ضریب عملکرد یخچال ۸۳ |
| فیزیک ۲ - فصل ۲ (الکتریسیتهی ساکن) | | |
| <p>مقدار q_1 و q_2 که در فاصله ۲ از یکدیگر قرار دارند به یکدیگر نیروهای هم اندازه F را وارد می‌کنند.</p> | $F = k \frac{q_1 q_2}{r^2}$ | رابطهی قانون کولن ۸۴ |
| <p>در تساوی بالا، k ضریب گذرهی الکتریکی خلاه نام دارد ($k = 8.85 \times 10^{-12} \frac{C^2}{N.m^2}$).</p> | | |
| <p>مقدار نیرویی که بار الکتریکی مفروض بر بار آزمون (q) وارد می‌آورد را میدان الکتریکی آن بار فرض می‌کنیم.</p> | $\bar{E} = \frac{\bar{F}}{q}$ | برداری رابطهی تعریف کمی برای میدان الکتریکی ۸۵ |
| <p>میدان الکتریکی بار q در فاصله r از آن با این رابطه بدست می‌آید.</p> | $E = k \frac{q}{r^2}$ | میدان الکتریکی حاصل از ذرهی باردار ۸۶ |
| <p>اگر بار q در میدان الکتریکی E فشار بگیرد، نیروی \bar{F} را حس می‌کند.</p> | $\bar{F} = \bar{E}q$ | نیروی حاصل از میدان بر بار مفروض ۸۷ |
| <p>اگر بار q در سطح A از جسمی توزیع شده باشد بنا به تعریف، چگالی سطحی بار آن از این رابطه بدست می‌آید.</p> | $\delta = \frac{q}{A}$ | نردهای چگالی سطحی بار ۸۸ |
| <p>اگر بار q با سرعت ثابت در میدان \bar{E} به اندازه v جابه‌جا شود، انرژی پتانسیلش به اندازه $U = \frac{1}{2}mv^2$ تغییر می‌کند.</p> | $\Delta U = Eqd \cos \theta$ | تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی ۸۹ |
| <p>در این رابطه، مکمل زاویه بین راستای جابه‌جا و میدان است.</p> | | |
| <p>اگر انرژی پتانسیل الکتریکی بار q را به اندازه U تغییر دهیم، اختلاف پتانسیل الکتریکی آن به اندازه ΔV تغییر می‌کند و برعکس.</p> | $\Delta V = \frac{\Delta U}{q}$ | اختلاف پتانسیل الکتریکی ۹۰ |



بین دو صفحه‌ی باردار به فاصله‌ی d که میدان الکتریکی یکنواخت E بوجود آمده، اختلاف پتانسیل ΔV وجود دارد.

$$\Delta V = Ed$$

میدان یکنواخت و
اختلاف پتانسیل
الکتریکی

۹۱

تعزیف، نسبت بار صفحات خازن (q) به ولتاژ دو سر آن (V) همواره عددی است ثابت، به این عدد ثابت، ظرفیت خازن (C) می‌گوییم.

$$C = \frac{q}{V}$$

ظرفیت خازن

۹۲

ظرفیت خازن همواره به مشخصات فیزیکی آن وابسته است. در این رابطه، A ، مساحت صفحات خازن، d ، فاصله‌ی بین دو صفحه‌ی آن و k ثابت دیالکتریک خازن است.

$$C = k\epsilon_r \cdot \frac{A}{d}$$

ظرفیت خازن براساس
مشخصه‌های ظاهری

۹۳

صفحات خازن باردار، مملو از بارهای هم نام است. پس این صفحات، سرشار از انرژی پتانسیل الکتریکی هستند. این انرژی به کمک این رابطه بدست می‌آید.

$$U = \frac{1}{2} CV^2 = \frac{1}{2} \frac{q^2}{C} = \frac{1}{2} qV$$

انرژی خازن

۹۴

C_T ، ظرفیت خازن معادلی است که می‌خواهیم آن را به جای خازن‌های سری به ظرفیت C_1 و C_2 قرار دهیم.

$$\begin{aligned} \frac{1}{C_T} &= \frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2} \\ \Rightarrow C_T &= \frac{C_1 C_2}{C_1 + C_2} \end{aligned}$$

ظرفیت معادل
خازن‌های سری
(متوالی)

۹۵

بدون شرح!

$$C_T = \frac{C}{n}$$

ظرفیت معادل
خازن متوالی و مشابه
 n

۹۶

بدون شرح!

$$C_T = \frac{C}{n+1}$$

ظرفیت معادل برای
دو خازن متوالی با
 n نسبت معلوم

۹۷

V ، ولتاژ دو سر مجموعه‌ی خازن‌های سری C_1 و C_2 است.

$$V_1 = V \times \frac{C_2}{C_1 + C_2}$$

توزیع ولتاژ بین دو
خازن متوالی

۹۸

$$V_2 = V \times \frac{C_1}{C_1 + C_2}$$

بین دو خازن سری هر کدام که ظرفیت کمتری دارد، ولتاژ بیشتری را مال خود می‌کند.

$$\frac{V_2}{V_1} = \frac{C_1}{C_2}$$

نسبت ولتاژها در دو
خازن متوالی

۹۹

بین دو خازن سری هر کدام که ظرفیت کمتری دارد، انرژی بیشتری را در خود ذخیره می‌کند.

$$\frac{U_2}{U_1} = \frac{C_1}{C_2}$$

نسبت انرژی‌ها در دو
خازن متوالی

۱۰۰

C_T ، ظرفیت خازن معادلی است که می‌خواهیم آن را به جای خازن‌های موازی به ظرفیت C_1 و C_2 قرار دهیم.

$$C_T = C_1 + C_2$$

ظرفیت معادل
خازن‌های موازی

۱۰۱

بدون شرح!

$$C_T = nC$$

ظرفیت معادل n
خازن مشابه موازی

۱۰۲

بین دو خازن موازی، هر کدام که ظرفیت بیشتری دارد، بار بیشتری را مال خود می‌کند.

$$\frac{q_2}{q_1} = \frac{C_2}{C_1} \Rightarrow \frac{q_1}{q_T} = \frac{C_1}{C_T}$$

نسبت بارها در دو
خازن موازی

۱۰۳

بین دو خازن موازی، هر کدام که ظرفیت بیشتری دارد، انرژی بیشتری را در خود ذخیره می‌کند.

$$\frac{U_T}{U_1} = \frac{C_T}{C_1} \Rightarrow \frac{U_1}{U_T} = \frac{C_1}{C_T}$$

نسبت انرژی‌ها در دو
خازن موازی

۱۰۴

اگر دو خازن باردار را به هم وصل کنیم، ولتاژ مجموعه جدید آنها از این رابطه بدست می‌آید.
در این رابطه علامت منفی برای حالتی است که صفحات ناهم نام آنها را به هم وصل کرده‌ایم.

$$V = \frac{q_1 + q_2}{C_1 + C_2} = \frac{|q_1| + |q_2|}{C_1 + C_2} = \frac{|C_1 V_1 + C_2 V_2|}{C_1 + C_2}$$

اتصال دو خازن پر شده به یکدیگر

۱۰۵

در صورتی که در مدت زمان Δt ، بار عبوری از مقطع سیمی Δq باشد، جریان متوسط عبوری از آن به کمک این رابطه بدست می‌آید. شدت جریان لحظه‌ای نیز از مشتق معادله‌ی q نسبت به زمان بدست می‌آید.

$$\bar{I} = \frac{\Delta q}{\Delta t} \rightarrow I = \frac{dq}{dt}$$

نرده‌ای

جریان الکتریکی
متوسط و لحظه‌ای

۱۰۶

برای برخی مقاومت‌ها (مقاومت‌های اهمی)، در دمای ثابت، همواره نسبت ولتاژ دو سر آن به شدت جریان عبوری از آن ثابت است. به این مقدار ثابت، مقاومت رساناً می‌گوییم.

$$V = IR$$

قانون اهم

۱۰۷

مقاومت رسانایی به طول L و سطح مقطع A از این رابطه به دست می‌آید.

$$R = \rho \frac{L}{A}$$

مقاومت رساناً براساس
مشخصات ظاهری

۱۰۸

در این رابطه ρ ، مقاومت ویژه‌ی رساناست. مقاومت ویژه‌ی رساناً وابسته به جنس رساناً و دمای آن است. با افزایش دما، مقاومت ویژه‌ی رساناً از R_1 به R_2 افزایش می‌یابد.

$$\rho_2 = \rho_1(1 + \alpha \Delta \theta) \Rightarrow \Delta \rho = \rho_1 \alpha \Delta \theta$$

اثر دما بر مقاومت
ویژه‌ی رساناً

۱۰۹

با افزایش دما، مقاومت رساناً از R_1 به R_2 می‌رسد.
 α ، در این رابطه، ضریب دمایی مقاومت است.

$$R_2 = R_1(1 + \alpha \Delta \theta) \Rightarrow \Delta R = R_1 \alpha \Delta \theta$$

اثر دما بر مقاومت
رساناً

۱۱۰

با عبور جریان I از مقاومت R ، این مقاومت در مدت زمان t مقداری انرژی الکتریکی مصرف می‌کند. به کمک این رابطه این انرژی مصرفی را محاسبه می‌کنیم.

$$U = RI^2 t = IVt = \frac{V^2}{R} t$$

انرژی مصرفی مقاومت

۱۱۱

توان مصرفی مقاومت R ، با عبور جریان I از آن به کمک این رابطه بدست می‌آید.

$$P = RI^2 = IV = \frac{V^2}{R}$$

توان مصرفی مقاومت

۱۱۲

مقاومت معادل دو مقاومت سری R_1 و R_2 است.

$$R_T = R_1 + R_2$$

مقادیر معادل
مقادیم های سری
(متوالی)

۱۱۳

بدون شرح

$$R_T = nR$$

مقادیم معادل
مقادیم مشابه و سری

۱۱۴

در اتصال سری مقاومت‌ها، مقاومت بزرگ‌تر، ولتاژ بین تری را بر می‌دارد.

$$\frac{V_T}{V_1} = \frac{R_T}{R_1} \Rightarrow \frac{V_1}{V_T} = \frac{R_1}{R_T}$$

نسبت ولتاژها در دو
مقادیم سری

۱۱۵

مقاومت معادل دو مقاومت موازی R_1 و R_2 است.

$$\frac{1}{R_T} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} \rightarrow R_T = \frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2}$$

مقادیم معادل
مقادیم های موازی

۱۱۶

| | | | |
|--|---|---|-----|
| <p>بدون شرح!</p> | $R_T = \frac{R}{n}$ | مقاومت معادل n مقاومت موازی و مشابه | ۱۱۷ |
| <p>بدون شرح!</p> | $R_T = \frac{R}{n+1}$ | مقاومت معادل برای دو مقاومت موازی یا نسبت n معلوم | ۱۱۸ |
| <p>در این رابطه‌ها، جریان اصلی مدار است که قرار است بین دو مقاومت موازی R_1 و R_2 توزیع شود.</p> | $I_1 = I \times \frac{R_2}{R_1 + R_2}$ $I_2 = I \times \frac{R_1}{R_1 + R_2}$ | توزیع جریان بین دو مقاومت موازی | ۱۱۹ |
| <p>بین دو مقاومت موازی، مقاومت بزرگ‌تر، جریان کمتری را بر می‌دارد.</p> | $\frac{I_2}{I_1} = \frac{R_1}{R_2}$ | نسبت جریان‌ها در دو مقاومت موازی | ۱۲۰ |
| <p>در هر مدار بسته (حلقه)، از این قانون کمک می‌گیریم تا رابطه‌ای بین اجزای مدار بدست بیاوریم. در سمت راست، مجموع مقاومت‌های موجود در مدار را در جریان اصلی مدار ضرب می‌کنیم. در سمت چپ این تساوی، جمع جبری بازی‌های موجود را قرار می‌دهیم.</p> | $\sum \epsilon = I \sum R$ | بازنویسی قانون اهم در مدار تک حلقه | ۱۲۱ |
| <p>این رابطه، همان رابطه‌ی ۱۲۱ است اما پسیار ساده و قاتلترا!</p> | $\epsilon = I(R_T + r)$ | جریان در مداری تک حلقه با یک مولد | ۱۲۲ |
| <p>با عبور جریان I از بازی با نیروی محرکه مولد ε، اختلاف پتانسیل دو سر آن به اندازه Ir افت می‌کند و پتانسیل دو سرش به V می‌رسد. در این رابطه، ε مقاومت درونی بازی است.</p> | $V = \epsilon - Ir$ | اختلاف پتانسیل دو سر مولد | ۱۲۳ |
| <p>با عبور جریان I از مولد، توان‌های زیر تعریف می‌شوند. ϵ، توان تولیدی مولد – IV، توان مفید مولد – II، توان مصرفی مولد</p> | $IV = \epsilon - I_{\epsilon}$ $II = \epsilon - I_{\epsilon}$ $III = I_{\epsilon} - \epsilon$ | توان مفید در بازی توان مصرفی توان تولیدی | ۱۲۴ |

فیزیک ۳ - فصل ۴ (مغناطیس)

| | | | |
|--|---|--|-----|
| <p>سیم حامل جریان I به طول l در صورتی که خطوط میدان مغناطیسی \bar{B} را قطع کند، نیروی \bar{F} را حس می‌کند. در این رابطه، θ زاویه‌ی بین خطوط میدان و جهت جریان است.</p> | $F = bl \sin \theta$ | نیروی الکترومغناطیسی وارد بر سیم حامل جریان | ۱۲۵ |
| <p>اگر بار متوجه q با سرعت v خطوط میدان مغناطیسی \bar{B} را قطع کند، نیروی \bar{F} را حس می‌کند. در این رابطه، θ زاویه‌ی بین خطوط میدان و بردار سرعت بار است.</p> | $F = qVb \sin \theta$ | نیروی الکترومغناطیسی وارد بر بار الکتریکی متوجه | ۱۲۶ |
| <p>هر سیم حامل جریان در اطراف خود میدان مغناطیسی تولید می‌کند. در این رابطه r فاصله‌ی نقطه‌ی مورد نظر تا سیم است. μ_0 در این رابطه، تراوایی مغناطیسی خلاء نام دارد. $B = \frac{\mu_0}{2\pi} \times \frac{I}{r}$</p> | $B = \frac{\mu_0}{2\pi} \times \frac{I}{r}$ | میدان حاصل از سیم راست حامل جریان | ۱۲۷ |
| <p>www.3gaam.com</p> | | | |

پیچهای با N دور حلقه و حامل جریان I، در اطراف خود میدان مغناطیسی تولید می‌کند.
میدان در مرکز پیچه به کمک این رابطه به دست می‌آید. در این رابطه R ، شعاع حلقه‌ها است.

$$B = N \frac{\mu_0}{2} \times \frac{I}{R}$$

میدان حاصل از پیچه
حامل جریان

۱۲۸

سیملوله حامل جریان I در صورتی که شامل N حلقه و دارای طول l باشد روی محور خود میدان مغناطیسی بوجود می‌آورد که بزرگی آن به کمک این رابطه بدست می‌آید.

$$B = \mu_0 \frac{N}{l} \times I$$

میدان حاصل از
سیملوله حامل جریان

۱۲۹

دو سیم موازی حامل جریان I و به طول l و به فاصله d از هم، یکدیگر را با نیروهای هم اندازه F دفع یا جذب می‌کنند.

$$F = \frac{\mu_0}{2\pi} \times \frac{l_1 l_2}{d} \times I$$

نیروی
الکترومغناطیسی بین
سیم‌های موازی حامل
جریان

۱۳۰

شار مغناطیسی عبوری از حلقه مفروض به مساحت A را به کمک این رابطه بدست می‌آوریم.
در این رابطه، θ زاویه‌ی بین نرمال صفحه شامل حلقه و خطوط \bar{B} است.

$$\varphi = AB \cos \theta$$

نرده‌ای
شار مغناطیسی

۱۳۱

تغییر شار مغناطیسی عبوری از هر حلقه، در حلقه جریان القایی به وجود می‌آورد. این جریان القایی، ناشی از وجود نیروی حرکه القایی \bar{e} است.

$$\bar{e} = -N \frac{\Delta \varphi}{\Delta t} \Rightarrow e = -N \frac{d\varphi}{dt}$$

رابطه قانون القایی
فارادی

۱۳۲

با تغییر شار مغناطیسی عبوری از هر حلقه، در حلقه جریان القایی خواهیم داشت. این جریان القایی به خاطر عبور بار Δq از مقطع سیم حلقه است.
در این رابطه، R مقاومت حلقه است. N نیز تعداد حلقه‌هاست.

$$\Delta q = \frac{N}{R} \Delta \varphi$$

بار القایی ناشی از
نیروی حرکه القایی

۱۳۳

اگر سیمی به طول l با سرعت v عمود بر خطوط میدان مغناطیسی حرکت کند، در دو سر آن اختلاف پتانسیل e القایی شود.

$$e = BIV$$

نیروی حرکه القایی
در سیم متحرک عمود
بر خطوط میدان

۱۳۴

هر سیملوله با تغییرات جریان عبوری از خود به کمک نیروی حرکه القایی در خود (\bar{e}_L) مخالفت می‌کند.
در این رابطه، L، ضریب خودالقایی سیملوله بر حسب هانری (H) است.

$$\bar{e}_L = -L \frac{\Delta I}{\Delta t} \Rightarrow e = -L \frac{dI}{dt}$$

نیروی حرکه القایی
خودالقایی

۱۳۵

در این رابطه، A سطح مقطع سیملوله، N تعداد حلقه‌های سیملوله، l طول سیملوله و k ضریبی ثابت است که به جنس هسته سیملوله وابسته است (k را تراوایی نسبی مغناطیسی هسته می‌نامیم).

$$L = k \mu_0 N^2 \frac{A}{l}$$

ضریب خودالقایی
سیملوله

۱۳۶

سیملوله به هنگام اتصال با باتری در مدار، مقداری از انرژی باتری را در میدان مغناطیسی خود ذخیره می‌کند. این انرژی به کمک این رابطه بدست می‌آید

$$U = \frac{1}{2} L I^2$$

انرژی ذخیره شده در
سیملوله

۱۳۷

اگر حلقه‌ای به طور یکنواخت در مدت زمان T یک دور کامل را بخرخد، در مدت زمان α ، زاویه‌ی θ را جارو می‌کند. به کمک این فرمول، رابطه بین T و θ را خواهیم داشت.

$$0 = \frac{2\pi}{T} t$$

زاویه می‌شده در
مدت زمان α

۱۳۸

نسبت $\frac{2\pi}{T}$ را اصطلاحاً سرعت یا بسامد زاویه‌ای (ω) می‌نامیم.

بديهی است که واحد $\frac{\text{rad}}{\text{s}}$ است.

$$\omega = \frac{2\pi}{T} = 2\pi f \Rightarrow \theta = \omega t$$

بسامد زاویه‌ای

۱۳۹

f، فرکانس چرخش بر حسب هرتز Hz است. f طبق تعریف، عکس دوره حرکت (T) است.

شار مغناطیسی عبوری از حلقه‌ای که به طور یکنواخت با سرعت زاویه‌ای ω در میدان مغناطیسی \bar{B} در حال چرخش است از این رابطه بدست می‌آيد.

در این رابطه، A مساحت حلقه است.

$$\varphi = AB \cos \omega t$$

**شار مغناطیسی
متناوب**

۱۴۰

نیروی محرکه القایی پیچه‌ای که به طور یکنواخت با سرعت زاویه‌ای ω در میدان مغناطیسی \bar{B} در حال چرخش است از این رابطه بدست می‌آید.

در این رابطه، A مساحت حلقه‌ها و N تعداد حلقه‌هاست.

$$\varepsilon = NBA\omega \sin \omega t$$

**نیروی محرکه القایی
متناوب**

۱۴۱

در پیچه‌ای که شامل N حلقه است و با سرعت زاویه‌ای ω در حال گردش در میدان یکنواخت B است، جریانی متناوب القایی شود. مقدار این جریان از این رابطه بدست می‌آید.

در این رابطه، R، مقاومت حلقه‌هاست.

$$I = \frac{NBA\omega}{R} \sin \omega t$$

جریان القایی متناوب

۱۴۲

يادداشت: